

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (9)

Mesićev dolazak prekretnica u Hrvatskoj

Tenzije između ICTY i Tuđmanove vlasti • Hermetička zatvorenost vijeća i sudije bez prakse • Račanova akcija rezultat ubistva haškog svjedoka • Bobetkova smrt smanjila napetost

Dužnosnici Haškog tribunala često su isticali da je svrha njegovog postojanja i procesuiranja optuženih zapravo pokušaj da se, putem ICTY, skine teret kolektivne krivice sa naroda na Balkanu, no *Inicijativa naučnika* pitala se koliko je u tome ovaj sud bio uspješan. Naučnici imaju dvije dileme, najprije, da li jedna pravosudna institucija uopće može biti pogodna arena za rješavanje pitanja povezanih sa nacionalnim identitetom i krivicom. I, da li način na koji ICTY funkcionira efikasno razdvaja nacionalne identitete od krivice.

Priredile:

Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

Odgovor na ovo pitanje *Inicijativa* je potražila analizirajući odnos Hrvatske, SCG i BiH prema Tribunalu.

Medijska tišina

U Hrvatskoj, gotovo potpunom tišinom, mediji su dočekali stvaranje Tribunala. Do marta 1996. skoro je trećina optužnica bila podignuta protiv Hrvata, što se, dakako, nije slagalo sa hrvatskim stajalištem "da je rat bio stvar srpske agresije, protiv nevinih strana, čija su djela bila nepromjenjivo odbrambenog karaktera".

Inicijativa ocjenjuje da je bivši predsjednik **Franjo Tuđman** imao razloga za nesaradnju s ICTY, posebice nakon što su otvoreni slučajevi protiv **Darija Kordića** i **Tihomira Blaškića**, "kada je postalo očigledno da bi politika gonjenja na osnovu komandne odgovornosti mogla upetljati i samog Tuđmana, te njegovog ministra odbrane **Gojka Šuška** u ovaj slučaj".

"Ne čine se iznenađujućim tenzije između ICTY i zagrebačke vlade", smatraju naučnici.

Vlada je 1997. pod međunarodnim pritiskom donijela Zakon o saradnji s ICTY, a hrvatske su vlasti te godine prebacile u Hag deset optuženih za ratne zločine.

Stvari su, cijene naučnici, dovedene do vrhunca početkom 1999. kada je, nakon govora predsjednika Tuđmana, u kojem je kritizirao Tribunal, tadašnja glavna tužiteljica **Louise Arbour** izrazila nezadovoljstvo saradnjom RH, koje

je do tada "bilo ograničeno na gestove".

Marta iste godine izvještaj američkog State Departmenta predstavljen OECD kritikovao je hrvatsku nesaradnju s Hagom, a nekoliko mjeseci kasnije traženo je prebacivanje **Vinka Martinovića** i **Mladena Naletilića** u Hag. Tuđmanova se vlada povinovala zahtjevima, sarađujući, ipak, s neskrivenim protivljenjem.

Ta se situacija dramatično promijenila nakon Tuđmanove smrti. Tokom inauguracije, novi predsjednik **Stipe Mesić** 2000. ponovio je želju da ubrza prijem RH u međunarodne organizacije i EU. To je, smatra *Inicijativa*, prećutno značilo prihvatanje obaveza prema Tribunalu. Dokaz tome uslijedio je nakon Mesićevog razgovora s tužiteljicom **Carlom del Ponte**, kada je hrvatska vlada pristala da ispita navode o masovnim govcima u blizini Gospića, u kojima su, kako se vjerovalo, tijela ubijenih Srba. "Novi pravac u politici spustio je

ijetio da ustav zabranjuje vojnom osoblju da javno izražavaju politička gledišta. Protesti su, ipak, nastavljeni i narednih mjeseci.

No, tri su nova slučaja, generala **Mirka Norca**, optužnice protiv **Ante Gotovine** i **Ademija**, te ona protiv generala **Janka Bobetka**, bile novi izazov za vladu.

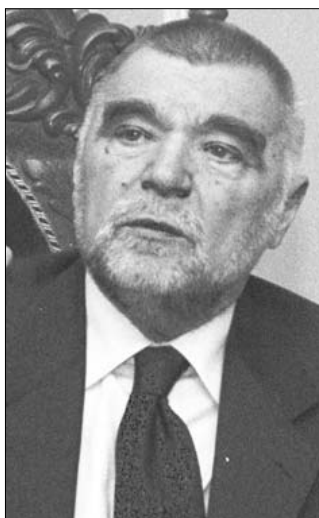
Nalog za hapšenje Norca, koji je bio povezan sa nestankom 40 srpskih civila, dao je riječki sud.

Politika i smrt

Norac se najprije krio, a potom predao, kada je dobio obećanje da će mu biti suđeno u RH. Šef najveće organizacije veterana **Mirko Kondić** nazvao je optužbe protiv Norca "sramnim i ponižavajućim", te zatražio amnestiju za sve hrvatske veterane. Snaga otpora saradnji sa Hagom je demonstrirana na sinjskoj *Alci*, kada je organizacioni

Luiz Arbur

Stjepan Mesić

Karla del Ponte

vladu u vruću vodu, jer je stvorio mogućnost da različite nacionalističke grupe napadnu politiku saradnje s ICTY. Sve je doseglo vrhunac ubistvom **Milana Levara** u Gospiću, Hrvata, koji je svjedočio o ubistvima Srba u njegovom rodnom gradu", navodi *Inicijativa*.

Vlada je bila prisiljena djelovati, pa su uslijedila nova hapšenja, što je izazvalo javne nered, koje su predvodili ratni veterani i HDZ, a zbog toga je stvoren i procjep između socijaldemokratskog premijera **Ivice Račana** i Mesića. Grupa oficira Hrvatske vojske uputila je otvoreno pismo u kojem je ustvrdila da su hapšenja (do tada ih je bilo ukupno 62) bila politički motiviran pokušaj da se diskredituje Domovinski rat, pa je Mesić otpustio sedam generala, koji su vodili proteste. On je insistirao da bi armija trebala biti depolitizirana i prim-

komitet odbio ponuditi patronat Mesiću, što je bio prvi put u istoriji *Alke* da šef države nije pozvan da bude patron.

Slučajevi Gotovina i Ademi bili su još kontroverzniji. Prvo ih je Zagreb odbio predati Hagu, a potom se sa tim složio, što je izazvalo buru. Lider HSLS **Dražen Budiša** i trojica ministara dali su ostavke u koalicionoj vladi, a Račan se morao suočiti s glasanjem o povjerenju vladi, koje, ipak, uspio preživjeti. Ademi se kasnije predao Hagu, no Gotovina se počeo kriti. Mnogi Hrvati su optužnice doživjeli kao napad na hrvatsku armiju i hrvatski državni status.

Nepriklona za hrvatsku Vladu bila je i podizanje optužnice protiv Bobetka, bivšeg načelnika Štaba HV. Račanova je vlada bila dosta uzdrmana, a ispitivanje javnog mnijenja je ukazivalo na oporavak HDZ. Vladajuća se struktura odlučila za politiku odugovlačenja, počinjući izazovom optužnici pred Žalbenim vijećem.

Britanija i Holandija su otkazale ratifikaciju Sporazuma između Hrvatske i EU, čime je postalo jasno da su ugroženi izgledi RH za ulazak u europsku zajednicu. Problem je "riješio" sam general, kojem su to vrijeme bile 83 godine. Bobetko je, naime, umro aprila 2003.

NA DANAŠNJI DAN

1536. - Francuski kralj **Fransoa I** ušao u savez s turskim sultanom **Sulejmanom I** da bi se suprotstavio Habsburgovcima.

1746. - Rođen poljski nacionalni junak **Tadeuš Košćuško**, borac protiv podjele Poljske i vođa ustanka protiv Rusa 1794. godine.

1783. - Velika Britanija u Parizu potpisala Sporazum o priznanju SAD, čime je okončan osmogodišnji britansko-američki rat, poznat kao Američki rat za nezavisnost.

1789. - Za prvog predsjednika SAD izabran **Džordž Vašington**, koji je u Američkom ratu za nezavisnost od Velike Britanije (1775-83) komandovao vojskom kolonista. Bio je predsjednik osam godina i povukao se iz politike 1797. godine, odbivši se treći put kandidirati za šefa države.

Džordž Vašington

1897. - Rođen njemački političar i ekonomista **Ludvig Erhard**, zapadnonjemački kancelar od 1963. do 1966. godine, pobornik neoliberalne ekonomije i glavni tvorac njemačkog "privrednog čuda".

1900. - Rođen francuski pisac **Žak Prever**, "pjesnik ljubavi, prijateljstva i sreće", autor čuvene *Barbare*, veoma popularan među mladima pedesetih godina 20. vijeka. Poznat je i po scenarijima za niz filmova.

1904. - Japanska ratna mornarica blokirala rusku dalekoistočnu luku Port Artur, što je označilo početak rusko-japanskog rata.

Adolf Hitler

1938. - **Adolf Hitler** preuzeo resor ministra rata nacističke Njemačke, a za šefa diplomatije imenovao **Joahima fon Ribentropa**.

1945. - U mjestu Jalta na Krimu sastali se britanski premijer **Čerčil**, predsjednik SAD **Ruzvelt** i sovjetski lider **Staljin**, da bi se dogovorili o akcijama za završetak Drugog svjetskog rata i planovima u poslijeratnom periodu. Smatra se da je na toj konferenciji dogovorena podjela "sfera utjecaja" tadašnjih svjetskih sila, što je kasnije dovelo do *hladnog rata*; između komunističkog Istoka i kapitalističkog Zapada.

1946. - Bivši predsjednik srpske vlade, ratni zločinac general **Milan Nedić**, izvršio samoubistvo tokom istražnog postupka. Nedić je bio optužen za izdaju i ratne zločine počinjene u Srbiji u Drugom svjetskom ratu.

1966. - Prilikom pada japanskog putničkog aviona *boieng 727* u Tokijski zaljev poginula 133 putnika i člana posade.

1976. - U Gvatemali u zemljotresu poginulo oko 23.000 ljudi, a oko milion i po osoba ostalo bez domova.

1989. - U oružanoj pobuni oboren diktator Paragvaja **Alfredo Štresner**, koji je vladao 35 godina.

1998. - U zemljotresu koji je pogodio oblast Rustaka u sjevernoj afganistanskoj provinciji Tahar poginulo najmanje 4.500 ljudi.

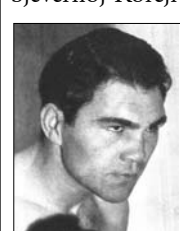
2000. - Formiranje nove austrijske koalicione vlade s ekstremno desničarskom Slobodarskom strankom **Jerga Hajdera** izazvalo proteste u Beču i drugim mjestima u Austriji. Izraelski ambasador napustio je Beč, a Evropska unija je uvela političke sankcije Austriji.

2002. - Uz saglasnost Haškog tribunala **Jerg Hajder** (ICTY), u Kantonalnom sudu u Zenici počela istraga protiv Bošnjaka **Edina Hakanovića** zbog sumnje da je počinio ratne zločine nad Hrvatima u srednjoj Bosni 1993. godine.

2003. - Oba vijeća jugoslovenskog parlamenta izglasala Ustavnu povelju i Zakon o njenom provođenju, čime je prestala postojati Savezna Republika (SR) Jugoslavija. Nova država dobila je ime Državna Zajednica Srbija i Crna Gora (SCG).

2004. - Pakistanski vrhunski nuklearni fizičar **Abdul Kadir Kan** prihvatio punu odgovornost za odavanje podataka o nuklearnoj tehnologiji Iranu, Libiji i Sjevernoj Koreji i zatražio od nacije da mu oprost.

Moks Šmeling

2005 - Umro **Maks Šmeling**, bokser-ska legenda i prvi Evropljanin šampion svijeta. Bivši njemački bokser je titulu svjetskog prvaka osvojio 1930. godine pobijedivši **Džeka Šarkija**. U historiju boksa ušao je i njegov čuveni nokaut iz 1936. godine u meču s legendarnim američkim bokserom **Džocom Luisom** u 12. rundi meča.

(Onasa)

I, mirna Hrvatska

Nakon Bobetkove smrti, Račan je izgubio na izborima, a HDZ se vratila na vlast, ovaj put predvođena **Ivom Sanaderom**, koji je shvatio važnost saradnje s ICTY i suočavanja sa ratnim zločinima.

Odnosi između Haga i Zagreba počeli su se normalizirati i to je postala jedna od ključnih tačaka pregovora o ulasku zemlje u EU. Hapšenje Gotovine u Španiji i relativna mirnoća kojom je vijest primljena u RH sugerirala je da "Hrvati više nisu zabrinuti za status zemlje i hrvatski nacionalni identitet".